

УДК 343.7(477)

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2024.21.306226>

Т. С. Любченко,

здобувач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УМИСНЕ ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА ЗАХИСНИКА ЧИ ПРЕДСТАВНИКА ОСОБИ

Анотація. У статті зроблено спробу визначення особливостей історичного розвитку законодавства про кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи.

Констатовано, починаючи з XVIII ст., чітке закріплення норм щодо охорони учасників судового процесу в особі суддів від кримінально-протиправних посягань. Розширення системи злочинів проти власності, що стосувалися знищення чи пошкодження чужого майна та удосконалення їх класифікації, стало ключовою особливістю кримінального права кінця XVIII – початку XIX ст.ст.

Визначено диференціацію кримінальної відповідальності за пошкодження майна на два види: будь-яким способом і загально небезпечним способом (шляхом підпалу, підтоплення, вибуху) та залежно від видів об'єктів власності, що характерно для положень Кримінального кодексу (далі – КК) УСРР 1922 р. Залежно від виду потерпілого встановлювалася кримінальна відповідальність у нормах КК УСРР 1927 р.: за умисне знищення чи пошкодження майна, що належало державі, громадянам і кооперативним організаціям чи підприємствам. Обґрунтовано наявність диференціації кримінальної відповідальності за знищення чи пошкодження майна лише залежно від форми власності (державна, колективна, приватна, що здійснювалося без вказівки на види потерпілих осіб) та форми вини у нормах КК УСРР 1960 р. Доведено відсутність кримінально-правової охорони адвоката, захисника чи представника особи у законодавчих актах XX ст. включно до 1991 р.

Доведено, що першою нормою, яка передбачала кримінальну відповідальність за умисне знищення чи пошкодження майна певних категорій осіб у зв'язку з їх службовою діяльністю, стала ст. 189-5 КК 1960 р. Потерпілими у даній статті визначалися лише судді та працівники правоохоронних органів. Згодом потерпілими від даних дій стали визнаватися, окрім вказаних осіб, народні засідателі, працівники прокуратури, органу внутрішніх справ чи безпеки, а також їх близькі родичі.

Зроблено висновок про початок розвитку зазначених норм лише з переходом України від тоталітарного режиму до демократичного, що

поступово призводив до зміни системи цінностей в суспільстві та забезпечив кримінально-правову охорону захисника чи представника особи при виконанні професійних обов'язків.

***Ключові слова:** кримінальна відповідальність, історичний розвиток, умисне знищення або пошкодження майна, захисник чи представник особи.*

Постановка проблеми. Для повного і глибокого дослідження будь-якого кримінально-правового явища необхідно простежити процес його розвитку, адже об'єктивне дослідження кримінально-правових явищ неможливе без застосування історико-правового методу, який дає можливість розкрити генетичні зв'язки і відносини об'єкту, умови його становлення і розвитку¹.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Створення належних умов здійснення правосуддя та захисту осіб, що його забезпечують, неможливе без проведення комплексного дослідження кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна вказаної категорії осіб. З'ясування стану дослідження історичних аспектів наукового розроблення кримінально-правових проблем умисного знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи є передумовою якісної реалізації зазначеної мети. Монографічного кримінально-правового дослідження відповідальності за умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи в доктрині кримінального права України не проводилося, але неважко виявити суміжні до обраної теми дослідження наукові розробки. Дотичними до обраної теми можна назвати роботи таких вчених, як С. В. Антонова, Є. М. Блажівського, В. В. Власюка, А. С. Габуди, І. Б. Газдайки-Василишин, В. А. Горбунова, І. І. Давидович, Ю. А. Дорохіної, І. М. Залялової, М. М. Комарницького, Г. В. Логвинського, В. М. Мамчура, О. В. Мандро, А. Г. Мартиросяна, С. А. Миронюк, В. І. Осадчого, А. В. Сакун, А. В. Семенюк-Прибатень, В. В. Сміха, Т. Є. Тичини та ін.

¹ Гришук В. К. Проблеми кодифікації кримінального законодавства. Львів : Львівський університет, 1993. С. 116.

Метою статті є визначення особливостей історичного розвитку законодавства про кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи.

Виклад основного матеріалу. Руська Правда диференціювала кримінальну відповідальність за знищення та пошкодження майна залежно від предмету посягання, а не від виду потерпілого. Під час перебування українських земель у складі Великого князівства Литовського чинними джерелами права були Руська Правда, руське звичаєве право, Судебник Великого князя Казимира 1468 р., а згодом – Литовські Статути. Погляди щодо охорони права власності в Литовських Статутах дуже схожі до тих, що закріплені Руською Правдою. Цей факт пояснюється тим, що джерелом Литовських Статутів частково була і Руська Правда, тому подібність кримінально-правових інститутів нормативно-правових пам'яток є обґрунтованою². Судебник 1497 р. передбачав відповідальність за розбій та крадіжку, за знищення чи пошкодження чужого майна шляхом підпалу, неповернення боргу через втрату майна³.

Отже, протягом XV ст. закріплюється правовий статус адвоката в Україні, адже у різних редакціях Литовських Статутів регламентується діяльність адвокатів⁴. Але слід констатувати відсутність кримінально-правової охорони учасників судового процесу, в тому числі – адвоката чи захисника.

У XVI–XVII ст. на формування українського законодавства впливало західноєвропейське право, результатом чого стало запровадження в містах України магдебурзького права. Саме поширення магдебурзького права сприяло укріпленню інституту представництва та його носіїв –

² Газдайка-Василишин І. Б. Некорисливі злочини проти власності : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2010. С. 48.

³ Боднарчук Р. О. Знищення або пошкодження майна: історичний аспект. *Форум права*. 2010. № 2. С. 47.

⁴ Кудін С. В. Правовий статус адвоката за історичними пам'ятками XVI століття. *Адвокатура України: історія та сучасність* : матеріали Всеукраїнського круглого столу. Київ; Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2013. С. 39.

«прокуратурів». Але захисту адвоката, захисника чи прокуратора під час виконання його професійних обов'язків також не передбачалося⁵.

У Соборному уложенні 1649 р. містилася глава «Про суд», яка передбачала відповідальність за образи суду і судді, а також за заподіяння судді тілесних ушкоджень. Уложення містило норми про злочини проти правосуддя, але відповідальності за посягання на власність адвоката чи захисника не передбачалося⁶.

У «Правах, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. теж можна було чітко простежити вплив Руської Правди та Литовських Статутів. Характерною ознакою «Прав, за якими судиться малоросійський народ» була спроба законодавця помістити в одному розділі усі злочини, які пов'язані зі знищенням чи пошкодженням чужого майна. Саме в цей період спостерігається формування першої системи злочинів проти власності, значну частку яких становили посягання, пов'язані із знищенням чи пошкодженням майна⁷. Але норми, які б передбачали відповідальність за знищення чи пошкодження майна залежно від його власника, не передбачалися. Уложенням про покарання кримінальні та виправні 1845 р. норми про знищення та пошкодження майна було доволі чітко систематизовані: Розділ XII Зводу законів «Про злочини і проступки проти власності приватних осіб» закріплювалася відповідальність за посягання, пов'язані зі знищенням та пошкодженням чужого майна⁸.

На землях, що перебували під владою Австро-Угорщини, період з кінця XIX ст. і до початку Першої світової війни вважається золотим періодом у

⁵ Логвинський Г. В. Кримінально-правова характеристика посягання на захисника чи представника особи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2021. С. 19.

⁶ Фельцман І. В. Історичний досвід функціонування інституту адвокатури за судовими статутами 1864 р. та сучасна реформа адвокатури в Україні. *Адвокатура України: історія та сучасність* : матеріали Всеукраїнського круглого столу. Київ; Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. С. 53.

⁷ Бориславський Р. А. Диференціація кримінальної відповідальності за знищення або пошкодження майна за кримінальним правом України : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Львів, 2020. С. 52.

⁸ Там само. С. 53.

розвитку української адвокатури⁹. Основними джерелами кримінального права на цій території сучасної України були Кримінальні кодекси 1787 р. (Йосефіна), 1803 р. (Францішкана) та Угорське кримінальне уложення про злочини і проступки 1879 р., в яких теж передбачалися норми, що охороняли майно від знищення чи пошкодження, однак без надмірної диференціації залежно від виду потерпілого¹⁰.

У прийнятому в 1903 р. Кримінальному уложенні знову таки чітко простежувався вплив Уложення 1845 р., оскільки питання знищення чи пошкодження власності регулювалося аналогічно до його норм. Безперечним надбанням Уложення 1903 р. стала диференціація кримінальної відповідальності за умисне пошкодження чужого майна залежно від розміру заподіяної шкоди як обставини, що обтяжує відповідальність¹¹. Також у структурі Кримінального Уложення 1903 р. існувала спеціальна глава, присвячена злочинам проти правосуддя. Кримінальна відповідальність встановлювалася за помилковий донос, лжесвідчення та лжеприсягу, підробку або пред'явлення суду помилкових доказів, втечу з поселення чи з каторги.

Отже, з XVIII ст. спостерігається чітке закріплення норм щодо охорони учасників судового процесу від посягань, в першу чергу – суддів, та формування системи кодифікованого кримінального права, зумовленого лібералізацією законодавства. Особливістю положень тогочасного кримінального права стало розширення системи злочинів проти власності, що стосувалися знищення чи пошкодження чужого майна та удосконалення їх класифікації. Важливою новелою стало закріплення «загальної» норми, яка передбачала відповідальність за умисне знищення чи пошкодження будь-

⁹ Аніщук Н. В., Бойчук А. Ю. Становлення інституту адвокатури на західноукраїнських землях. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2011. № 3. С. 15.

¹⁰ Боднарчук Р. О. Знищення або пошкодження майна: історичний аспект. *Форум права*. 2010. № 2. С. 53.

¹¹ Бориславський Р. А. Диференціація кримінальної відповідальності за знищення або пошкодження майна за кримінальним правом України : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Львів, 2020. С. 55.

якого майна незалежно від його виду та виду потерпілих осіб, а також диференціація відповідальності діяння залежно від розміру заподіяної шкоди. Разом з тим, кримінально-правова охорона адвокатів, захисників чи представників особи (залежно від поширення терміну) та їх власності не фіксувалася.

Аналіз законодавства державних утворень, що існували на території сучасної України до початку ХХ ст. показав, що норми щодо відповідальності за посягання на власність адвоката, захисника чи представника особи не існувало, кримінально-правова охорона вказаних осіб не передбачалася.

З прийняттям КК УСРР 1922 р., який став одним з перших прикладів нормативно-правової бази кримінального законодавства, заснованого на принципах соціалізму, розширилося коло діянь, які вважалися злочинами проти правосуддя. Так, передбачалася відповідальність за сприяння втечі з місця ув'язнення, втеча арештованого з-під варти чи з місця ув'язнення, приховування банд і окремих їх учасників, недонесення про злочин тощо. Крім того, КК УСРР 1922 р. диференціював кримінальну відповідальність за пошкодження майна на два види: будь-яким способом і загальнонебезпечним способом (шляхом підпалу, підтоплення, вибуху) та залежно від видів об'єктів власності, до кола яких відносилися лісові насадження, посіви, урожай, пам'ятки культури, взяті під охорону держави об'єкти природи¹².

У нормах КК УРСР 1927 р. спостерігалася диференціація кримінальної відповідальності за знищення та пошкодження майна вже залежно від виду потерпілого: кримінальна відповідальність встановлювалася за умисне знищення чи пошкодження майна, що належало державі, громадянам і кооперативним організаціям чи підприємствам. Згодом до кола охоронюваних положеннями КК норм додалося умисне знищення або

¹² Бориславський Р. А. Диференціація кримінальної відповідальності за знищення або пошкодження майна за кримінальним правом України : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Львів, 2020. С. 56.

пошкодження майна приватної особи, вчинене на ґрунті класової боротьби за сприяння здійсненню заходів Радянської влади, вчинене через підпал або іншим загально небезпечним способом. Таким чином, КК УРСР 1927 р. містив низку «спеціальних» норм, які встановлювали відповідальність за знищення чи пошкодження окремих видів майна. У КК УРСР 1927 р. злочинами проти правосуддя вважалися: винесення суддями неправомірного вироку, рішення або ухвали, незаконне затримання чи привід, примушення давати показання, завідомо неправдивий донос, ухилення або відмова свідка, експерта, перекладача і понятого від виконання своїх обов'язків, оприлюднення даних попереднього слідства, дізнання або ревізійного обстеження тощо.

Як бачимо, в перших КК сучасної України (КК УСРР 1922 р. та УРСР 1927 р.) у розділах, що регламентували кримінальну відповідальність за злочини проти власності та проти правосуддя, не йшлося про кримінально-правову охорону адвоката, захисника чи представника особи загалом.

КК УРСР 1960 р. якісно і значною мірою відрізнявся від КК УРСР 1927 р.¹³. Диференціація кримінальної відповідальності за знищення чи пошкодження майна простежувалася лише залежно від форми власності (державна, колективна, приватна без вказівки на види потерпілих осіб) та форми вини. Крім того, диференціація кримінальної відповідальності за дане правопорушення здійснювалася також залежно від видів об'єктів власності, тому діяння, пов'язані із знищенням чи пошкодженням окремих видів майна, передбачалися у багатьох «спеціальних» нормах інших глав Особливої частини КК 1960 р.¹⁴. Варто також зазначити, що на момент прийняття КК УРСР 1960 р. у його структурі існував розділ, що передбачав відповідальність за злочини проти правосуддя, але відповідальності за

¹³ Газдайка-Василишин І. Б. Некорисливі злочини проти власності : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2010. С. 52.

¹⁴ Бориславський Р. А. Диференціація кримінальної відповідальності за знищення або пошкодження майна за кримінальним правом України : дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Львів, 2020. С. 56.

посягання на власність адвоката, захисника чи представника особи так само не передбачалося.

Щодо умисного знищення чи пошкодження майна певних категорій осіб у зв'язку з їх службовою діяльністю слід зазначити, що першою нормою, яка передбачала відповідальність за вчинення подібних дій, стала ст. 189-5 КК 1960 р. Потерпілими у даній статті визначалися лише судді та працівники правоохоронних органів¹⁵. Згодом, Законом України «Про внесення змін і доповнень до Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів України і Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за посягання на життя, здоров'я і майно суддів, працівників правоохоронних органів, осіб, які беруть участь в охороні громадського порядку, та громадян» від 02.10.1996 р., до ст. 189-5 КК 1960 р. були внесені зміни в частині розширення кола потерпілих. З метою посилення відповідальності за посягання на життя, здоров'я і майно суддів, працівників правоохоронних органів, осіб, які беруть участь в охороні громадського порядку та громадян, ч. 1 ст. 189-5 КК набула наступного змісту: «Умисне знищення або пошкодження майна, що належить судді, народному засідателю або працівникові прокуратури, органу внутрішніх справ чи безпеки, а так само його близьким родичам, у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків»¹⁶.

Отже, до внесення до КК ст. 189-5 з наступними її змінами кримінальна відповідальність за знищення чи пошкодження чужого майна не диференціювалась у зв'язку зі службовою, громадською чи будь-якою іншою діяльністю власника майна. Тому слід констатувати, що ст. 189-5 КК 1960 р. стала першим законодавчо закріпленим діянням, що забезпечувало

¹⁵ Кримінальний кодекс України 1960 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

¹⁶ Про внесення змін і доповнень до Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів України і Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за посягання на життя, здоров'я і майно суддів, працівників правоохоронних органів, осіб, які беруть участь в охороні громадського порядку, та громадян : Закон України від 02.10.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3888-12#Text>.

кримінально-правову охорону власності певних категорій осіб, в першу чергу – працівників правоохоронних органів.

Разом з тим, нормами КК 1960 р. передбачалася значно більша низка статей, якими встановлювалась кримінальна відповідальність за погрозу знищенням чи пошкодженням майна, висловлену «спеціальним» потерпілим у зв'язку із їх службовою чи громадською діяльністю. Це:

1) ст. 176-2 КК 1960 р. «Погроза щодо судді», яка передбачала відповідальність за погрозу вбивством, насильством чи знищенням майна щодо судді та його близьких родичів у зв'язку із здійсненням суддею правосуддя;

2) ст. 180 КК 1960 р «Перешкодження явці свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від дачі показань чи висновку, підкуп цих осіб або погроза помстою за раніше дані показання чи висновок», що передбачала відповідальність за перешкодження явці свідка, потерпілого, експерта до суду, органів попереднього слідства чи дізнання, примушування їх до відмови від дачі показань чи висновку, до дачі завідомо неправдивих показань чи висновку шляхом погрози вбивством, насильством, знищенням майна цих осіб чи їхніх близьких родичів або розголошення відомостей, що їх ганьблять, підкуп свідка, потерпілого чи експерта з тією ж метою, а так само погроза вчинити зазначені дії з помсти за раніше дані показання чи висновок;

3) ст. 189-2 КК 1960 р. «Погроза працівникові правоохоронного органу», що передбачала відповідальність за погрозу вбивством, насильством чи знищенням майна працівникові правоохоронного органу, а так само його близьким родичам у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків;

4) ст. 190 КК 1960 р. «Погроза або насильство щодо посадової особи, громадського працівника або громадянина, який виконує громадський обов'язок», яка встановлювала відповідальність за погрозу вбивством, нанесенням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням майна шляхом

підпалу щодо посадової особи або громадського працівника, застосована з метою припинити службу чи громадську діяльність або змінити її характер в інтересах того, хто погрожує, або така ж погроза відносно громадянина у зв'язку з його участю в запобіганні та присканні злочинів і порушень громадського порядку;

5) ст. 217-4 КК 1960 р. «Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків», ч. 1 якою встановлювалося: примушування працівника залізничного, повітряного, водного, автомобільного, міського електричного чи магістрального трубопровідного транспорту до невиконання своїх службових обов'язків шляхом погрози вбивством, заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або знищення майна цього працівника або його близьких родичів¹⁷.

Висновок. На підставі викладеного, можемо констатувати наступну ситуацію: погроза знищення чи пошкодження майна особи, висловлена їй у зв'язку із її службовою чи громадською діяльністю, визнавалася злочинним та кримінально караним діянням, а знищення чи пошкодження майна особи у зв'язку із її службовою чи громадською діяльністю (окрім кола потерпілих, зазначених у ст. 189-5 КК 1960 р.), взагалі не було злочином.

Як бачимо, лише за часів незалежної України нормами кримінального законодавства почала забезпечуватися охорона деяких учасників судового процесу: судді, прокурора, слідчого та відносин у сфері власності певного кола осіб у зв'язку із їх службовою чи громадською діяльністю. Тобто розвиток зазначених норм розпочався переходом України від тоталітарного режиму до демократичного, що призвів до зміни системи цінностей в суспільстві та забезпечив у подальшому кримінально-правову охорону захисника чи представника особи при виконанні професійних обов'язків. А здобуття Україною незалежності та прийняття Конституції сприяли виникненню нових напрямів розвитку науки кримінального права.

¹⁷ Кримінальний кодекс України 1960 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

Список використаних джерел

1. Аніщук Н. В., Бойчук А. Ю. Становлення інституту адвокатури на західноукраїнських землях. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2011. № 3. С. 13–19.
2. Боднарчук Р. О. Знищення або пошкодження майна: історичний аспект. *Форум права*. 2010. № 2. С. 46–56.
3. Бориславський Р. А. Диференціація кримінальної відповідальності за знищення або пошкодження майна за кримінальним правом України: дис. ... д-ра філософії : 081 «Право». Львів, 2020. 237 с.
4. Газдайка-Василишин І. Б. Некорисливі злочини проти власності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2010. 202 с.
5. Грищук В. К. Проблеми кодифікації кримінального законодавства. Львів : Львівський університет, 1993. 137 с.
6. Про внесення змін і доповнень до Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів України і Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за посягання на життя, здоров'я і майно суддів, працівників правоохоронних органів, осіб, які беруть участь в охороні громадського порядку, та громадян : Закон України від 02.10.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3888-12#Text>.
7. Кримінальний кодекс України 1960 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
8. Кудін С. В. Правовий статус адвоката за історичними пам'ятками XVI століття. *Адвокатура України: історія та сучасність* : матеріали Всеукраїнського круглого столу. Київ; Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2013. С. 38–42.
9. Логвинський Г. В. Кримінально-правова характеристика посягання на захисника чи представника особи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2021. 240 с.
10. Фельцман І. В. Історичний досвід функціонування інституту адвокатури за судовими статутами 1864 р. та сучасна реформа адвокатури в Україні. *Адвокатура України: історія та сучасність* : матеріали Всеукраїнського круглого столу. Київ; Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2013. С. 50–53.

REFERENCES

1. Anishchuk, N.V., Boichuk, A.Yu. (2011). Stanovlennia instytutu advokatury na zakhidnoukrainśkykh zemliakh. *Naukovo-informatsiinyi visnyk Ivano-Frankivśkoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halyćkoho*, 3, 13–19 [in Ukrainian].
2. Bodnarchuk, R.O. (2010). Znyshchennia abo poshkodzhennia maina: istorychnyi aspekt. *Forum prava*, 2, 46–56 [in Ukrainian].

3. Boryslavskyi R. A. (2020). Dyferentsiatsiia kryminalnoi vidpovidalnosti za znyshchennia abo poshkodzhennia maina za kryminalnym pravom Ukrainy. *Doctor thesis*. Lviv [in Ukrainian].
4. Hazdaika-Vasylyshyn, I.B. (2010). Nekoryslyvi zlochyny proty vlasnosti. *PhD thesis*. Lviv [in Ukrainian].
5. Hryshchuk, V.K. (1993). Problemy kodyfikatsii kryminalnoho zakonodavstva. Lviv: Lvivskyi universytet [in Ukrainian].
6. Pro vnesennia zmin i dopovneń do Kryminalnoho, Kryminalno-protsesualnoho kodeksiv Ukrainy i Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia shchodo posylennia vidpovidalnosti za posiahannia na zhyttia, zdorovjia i maino suddiv, pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv, osib, yaki berut' uchast' v okhroni hromad'skoho poriadku, ta hromadian: Zakon Ukrainy vid 02.10.1996 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3888-12#Text>.
7. Kryminalnyi kodeks Ukrainy 1960 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
8. Kudin, S.V. (2013). Pravovy status advokata za istorychnymy pamjatkamy XVI stolittia. *Advokatura Ukrainy: istoriia ta suchasnist'*: materialy Vseukrain'skoho kruhloho stolu. Kyiv; Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka, 38–42 [in Ukrainian].
9. Lohvynskyi, H.V. (2021). Kryminalno-pravova kharakterystyka posiahannia na zakhysnyka chy predstavnyka osoby. *PhD thesis*. Odesa [in Ukrainian].
10. Feltsman, I.V. (2013). Istorychnyi dosvid funktsionuvannia instytutu advokatury za sudovymy statutamy 1864 r. ta suchasna reforma advokatury v Ukraini. *Advokatura Ukrainy: istoriia ta suchasnist'*: materialy Vseukrain'skoho kruhloho stolu. Kyiv; Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka, 50–53 [in Ukrainian].

Liubchenko Tetiana. History of the development of the legislation on criminal liability for intentional destruction or damage to the property of the defender or representative of a person

The article attempts to determine the specifics historical development of legislation on criminal responsibility for intentional destruction or damage to the property of the defender or representative of the person.

It was noted that starting from the 18th century, the norms regarding protection of the participants in the legal process in the person of judges from criminal illegal encroachments. Expansion of the system of crimes against property that related to the destruction or damage of other people's property and their improvement classification, became a key feature of criminal law at the end of the XVIII – beginning of the 19th century.

Differentiation of criminal responsibility for damage is defined property in two ways: in any way and in a generally dangerous way (by arson, flooding, explosion) and depending on the types of property, which is characteristic of the

provisions of the Criminal Code (hereinafter - Criminal Code) of the USSR of 1922.

Depending on the type of victim, criminal liability was established in norms of the Criminal Code of the Ukrainian SSR of 1927: for intentional destruction or damage to property, which belonged to the state, citizens and cooperative organizations or enterprises.

The presence of differentiation of criminal responsibility for destruction or damage to property only depending on the form of ownership (state, collective, private, which was carried out without specifying the types victims) and forms of guilt in the norms of the Criminal Code of the Ukrainian SSR in 1960. Proven lack of criminal legal protection of a lawyer, defender or representative persons in the legislative acts of the 20th century up to and including 1991.

It has been proven that the first norm, which provided for criminal liability for intentional destruction or damage to certain categories of property persons in connection with their official activities, became Art. 189-5 of the Criminal Code of 1960. In this article, only judges and employees were defined as victims law enforcement agencies. Subsequently, victims of these actions began to be recognized as in addition to the specified persons, people's assessors, employees of the prosecutor's office, the body internal affairs or security, as well as their close relatives.

It was concluded that the development of the specified norms began only with the gradual transition of Ukraine from a totalitarian regime to a democratic one led to a change in the value system in society and ensured criminal legal protection of the defender or representative of the person during execution professional duties.

Key words: *criminal code, criminal liability, historical development, intentional destruction or damage to property, defender or representative of the person.*